

Lucas Bacmeister Johann Berthold Weccius

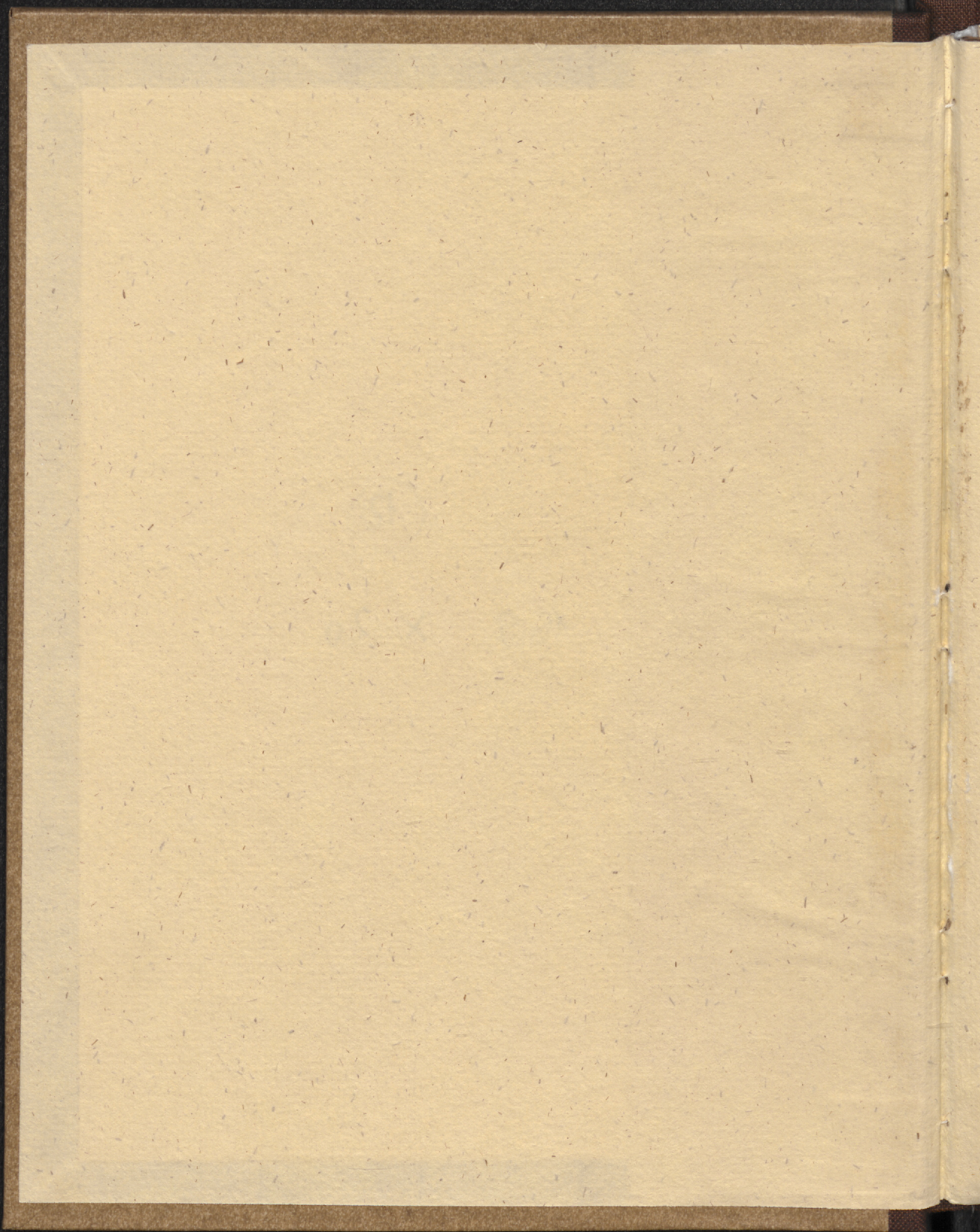
Disputatio Altera De Religionis Christianae Principio, seu Scriptura Sacra, Continens quaestiones De Scripturae Perfectione atq[ue] Sufficientia contra Humanas Traditiones, de ejusdem Perspicuitate, Interpretatione, Necessitate, Lectione, & Versione. Cuius subiectas Theses, Divina adiuvente gratia

Rostochii: Myliander, 1605

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn771906218>

Druck Freier Zugang

2. u. - Theol 1604 Bärmmeister, Lucas. 1
2. u. - Theol 1605 Bärmmeister, Lucas. 2

DISPUTATIO ALTERA
DE RELIGIONIS
CHRISTIANÆ PRINCIPIO,
seu Scriptura Sacra,

Continens quæstiones
DE SCRIPTURÆ PERFECTIO-
ne atq; Sufficientiâ contra Humanas Tra-
ditiones, de ejusdem Perspicuitate, In-
terpretatione, Necesitate, Lectio-
ne, & Versione.

Cujus subjectas Theses,
Divinâ adjuvante gratiâ,

PRÆSIDE
L. VCA BACMEISTERO L. F.
S. S. Theolog. Doct. & Profess. in Acad. Ro-
stoch. ordinario,

Respondendo tuebitur
M. IOHANNES VVECCIUS
HANNOVERANUS.

Die 21. August. in Auditorio magno,
Hora 6. matutinâ factio initio.

R O S T O C H I I
Typis Stephani Myliandri, Anno 1605.

*Die
Bibliotheca
Academica
Rostochensis*

THESIS I.

*P*xpedita nuper quaestione de Autoritate Principij Religionis Christiana, seu Scriptura Sacra, consequens est, ut de Perfectione Scripturae, & caeteris quaestionibus ordine dispiciamus.

De Perfectione Scripturae.
12.

2. Divinam enim cum obtineat auctoritatem, & à Spiritu Dei sanctis hominibus dictata & inspirata sit: 2. Pet. 1, 21. nostraeque fidei, & salutis causa in literas relata, Ioh. 20, 31. perfectam quoque eam esse, & omnia quae sunt ad salutem scitu necessaria, quaeque ad omnia dogmata fidei sufficenter dijudicanda requiruntur, plenè continere, asserere non dubitamus.

3. Hac verò sententia ut olim ab Haereticis fuit impugnata, ita nec hodie ab Adversariorum insultibus tuta esse potest.

4. De Montanistis enim & Manichæis antiquitatis monumenta referunt, quod insignem hanc blasphemiam eructare non exhorruerint: Apostolis Domini non datum esse Spiritum sanctum, qui eos duxerit in omnem veritatem: sed promissionem Domini Iesu Christi de Paraclete Spiritu Sancto, in Montano & Manichæo esse completam, & plura in Montano & Manichæo dixisse, quam Apostoli sciverint: nec tantum plura, sed etiam meliora & majora.

Aug. de haeresib.
cap. 46.

5. Valentiniani verò, Marcionita & Cerinthiani, scripturas insufficientia & varietatis accusarunt: & veritatem ex ijs inveniri non posse ab ijs, qui Traditionem nescirent, docuerunt: siquidem veritas non per literas, sed per vivam vocem tradita esset.

Iren. lib. 3.
cap. 3.

6. Et Tertullianus auctor est, eò usque impudentia priscorum Haereticorum nonnullos progressos esse, ut senserint, Apostolos non omnia omnibus revelasse, sed quaedam palam & universis, quaedam secretò & paucis demandasse, eò torquentes dicta: O Timothee, depositum serva 1. Tim. 6, 20. Item: Quae audivisti à me, hac fidelibus committe hominibus, 2. Tim. 2, 2.

De Prae-
script. adv.
Haeret. 3.

7. Posteriores hosce nostro hoc tempore strenuè sectantur Traditionarij Papista, omnes ingenij nervos intendentes, ut scripturas Propheticas ac Apostolicas, non tantum quoad salutarem Dei noti-

tiam, fidem, & salutem aeternam consequendam, sed etiam quoad dogmata Ecclesiae dijudicanda, imperfectionis convincant, & sine Traditione insufficientes esse contendant.

8. De qua controversia, ut tantò constare possit liquidius, status initiò esse constituendus est. Queritur n. inter nos & Pontificios: An scriptura sacra, Canonicis Vet. & No. Testamenti libris conclusa, omnia ea quae ad salutem sunt necessaria, hoc est, quae ad aeterna salutis consecutionem, & ad cultus Deo placentes pertinent, plenè perfectèq; sive expressè & ad literam, sive non expressè seu implicite, sic tamen ut inde per bonam & immotam consequentiam deduci queant, comprehendat: ac proinde ad omnium singulorumq; dogmatum fidei dijudicationem ita sufficiat, ut opus non sit traditionibus sive verbo non scripto. Quaestionis hujus Negativam tenent Pontificij. Nos Affirmativam, Deo dante, tuebimur.

9. Ne autem injuriam sibi à nobis fieri clamitent adversarij, opera pretium erit, sententiam Ecclesiae Romanae, ex scriptoribus quibusdam classicis cognoscere. Sic ergò censura Coloniensis fol. 220. inquit: Sacra scriptura est doctrina imperfecta, mutila, manca, quae non continet omnia quae ad salutem, fidem, & mores pie vivendi pertinent: sed defectus ille sarcieendus est assumpto Traditionum. Idem repetitur in opere Catechistico Canisij fol. 126. 160. 161. & 162. Consentit cum his Costerus Coloniensis Iesuita in Enchiridio pag. 47. Dicendum, ait, omnia fidei mysteria, ceteraq; creditu & scitu necessaria, in corde Ecclesiae esse clarissime exarata, in membranis vero tam V. quam N. Testamenti, multa desiderari. Et Bell. lib. 4. de verbo Dei cap. 4. scribit: Scriptura non omnia ita continent, ut sufficiant ipsa sine alia traditione. Theologorum Bavaricorum sententia videatur in actis Colloq. Ratisbonensis Anno 1601. habiti pag. 107. Editionis Lubecensis. Et nota est impia Tanneri in eodem Colloquio vox: Nulla haeresis ex sola scriptura potest sufficienter refutari.

pag. 143.

10. Contra verò nostra est sententia: in questione hac Dogmata fidei primaria, à dogmatibus, quae vocant, secundarijs, quae ad ritus

ritus & consuetudines Ecclesiasticas pertinent, cautè esse distinguenda: & illa quidem plenè sufficienter perfectèq; in scriptura contineri asserimus; moti primum manifestis scriptura testimonijs, tum rationibus, & deniq; Orthodoxa Antiquitatis perpetuo consensu.

11. Testimonia ex multis hac pauca sufficiant, Deut. 4. v. 2: Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Et cap. 12. v. 34. Quicquid precipio tibi hoc tantum facito, non addas quicquam, nec minuas ex eo. Proverb. 30. v. 5. & 6. Omnis sermo Dei igne coctus, chypus est sperantibus in se, ne addas quicquam verbis illis, & arguaris, inueniarisq; mendax. Psal. 19. v. 8. Lex Domini perfecta est, convertens animas, & sapientiam dans parvulis. Ioh. 5. v. 39. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere, & ILLÆ sunt quæ testantur de me, Ioh. 15. v. 15. Omnia quæ audiui à patre, nota feci vobis. Ioh. 20. v. 31. Hæc scripta sunt ut credatis & credentes vitam habeatis. Act. 20. v. 27. Non subterfugi, quo minus annunciarem vobis omne Dei consilium. Et precipue insignis est locus 2. Tim. 3. v. 16. & 17. Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut Perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

12. Ex quibus locis talis textitur $\alpha\pi\omicron\delta\epsilon\epsilon\gamma\iota\varsigma$: Omnis ea scriptura, cui nihil addi vel detrahi debet: quæ animas convertit: ex qua fides in Christum vera, & vita aeterna haberi potest: quæq; manifestationem omnis consilij divini de salute nostra scitu utilis & necessarij continet; deniq; quæ hominem Dei in doctrina cælesti consummatum, & ad omne opus bonum potest perfectum reddere, pro perfecta merito est habenda. Talis est scriptura Canonica. Ergo perfectionis laus ei merito tribuenda.

13. Rationes alia hæc sunt. Prima: Canonem fidei perfectum esse oportet, ut Basilij regula lib. 1. contra Eunomium habet. Regula & Canon si sit, quod dicitur; additamentum non patitur: si deficit aliquid, non est quod dicitur. Scriptura est Canon fidei, testibus Esaia c. 8, v. 20. Ad Legem & Testimonium. Et Paulo Gal. 6. v. 16.

Quisquis juxta hunc Canonem incedit, pax super illum & misericordia. Ergo illam perfectam esse oportet.

14. Secunda: Si imperfecta & mutila est Scriptura, aut Deus noluit omnia ad salutem homini necessaria revelare, & perfectam scripturam tradere: aut non potuit. Utrumq; de Deo cogitare nefarium est: manifestè enim vel omnipotentia ejus, vel summa bonitati derogaret. Ergo scriptura nequaquam imperfecta censenda est.

15. Ex Orthodoxorum Patrum choro duos tantum, eosq; non postrema nota, scriptores, Irenaeum scilicet & Augustinum, adducimus: quorum ille lib. 2. cap. 47. scribit: Credere debemus Deo, qui & nos fecit, rectissimè scientes, quia scripturae quidem perfectae sunt, quippe à Verbo Dei & Spiritu ejus dictatae. Hujus verò lib. 2. de doctrina Christiana cap. 9. haec sunt verba: In his, quae aperte posita sunt in scriptura, inveniuntur illa omnia, quae continent fidem moresq; vivendi. Plura in hanc sententiam testimonia colligantur ex Actis Colloquij Ratisb. habiti Anno 1601. p. 160. Edit. Lub.

16. Idem quoq; de perfectione & sufficientia scripturae, ad judicanda Religionis & Fidei dogmata, sit judicium. Si enim haec sola est norma & regula, ad quae dogmata omnia examinanda sunt, sufficiens quoq; sit necesse est, At verum prius. Ergo & posterius.

17. Majoris veritas, duplici argumentorum genere confirmari potest. Primum enim multa occurrunt aperta scripturae testimonia, quae solam scripturam perfectam & sufficientem omnium controversiarum normam probant, ut sunt Esa. 8. 20. Ad Legem & ad Testimonium, quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux, 2. Tim. 2. 16. Omnis scriptura, divinitus inspirata, utilis est ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem: quò certè elogio satis superq; demonstrat, omnem de Deo, & rebus fidei doctrinam, & institutionem, omnem deniq; ελεγχον ad unicam revelatae scripturae amussim exigi debere.

Bell. lib. 4.
de verb.
Dei c. 10.

18. Non moramur hic putidum istud Bellarmini & Tanneri cavillum, quo evidentissimum hunc textum Apostolicum eludere conantur. Ajunt enim, Apostolum quidem dicere, Vilem esse scripturam;

pturam; Illud autem (utilis est) nunquam significare suf- Tann. Coll.
ficiens. Unde sicut non sequitur, panis est utilis ad hominem Ratisb. pa-
sustentandum, Ergo est sufficiens: Ita nec ex utilitate scriptura gin. 140. &
sufficienciam ejusdem colligi posse. 141.

19. Atqui Apostolus non tantum utilem esse scripturam ait, sed addit, eam etiam perficere: & ad omne opus bonum sufficienter hominem instruere. Conjungit igitur cum utilitate sufficienciam. Nam quod ita utile est, ut simul perficiat, & perfecte instruat, id est sufficiens: Sed scriptura ita utilis est, ut simul perficiat & perfecte instruat; Ergo scriptura est perfecta & sufficiens.

20. Simile quod adferunt, admodum est dissimile. Etsi enim cibus corpus alit, & vitam hanc continet: est tamen tantum causa, ut sic dicam, imperfecta & partialis: neq. enim ad perfectam vitam, sed ad miseram hanc & imperfectam aliquo (saltem modo) sustentandam conducit: non enim solus cibus ad nutritionem sufficit, sed requiritur etiam potus: cum nutrimentum arido constet & humido. Scriptura verò causa est perfecta, & non tantum utilis est, sed etiam sola perfectum effectum, salutem nempe & perfectionem hominis, ad omne opus bonum producit.

21. Alterum probationis genus ab Exemplis, Moysi, Christi, & Apostolorum, aliorumq. piorum deducitur. Hos enim quia dogmata omnia non tantum ex scriptura probasse, verum etiam heterodoxa refutasse videmus: utiq. suo exemplo testantur, scripturam solam esse unicam & adequatam Christianorum dogmatum Regulam & Amusim; & consequenter ad perfectam eorundem dijudicationem, sufficere.

22. Quod ne absq. scriptura dixisse videamur; sequentia loca consideranda proponimus. Deut. 17. v. 10. & 11. Moses controversias in populo Dei exortas, ex sola lege vult dijudicari. Iohan. 5. v. 39. Christus ad solas scripturas auditores suos remittit: & Saducos ex sola scriptura refellit. Marc. 12. v. 24. & 26. & Matth. 22, cum Phariseis disputans de persona Messia, nullo alio fundamento eos convincit, quam quod ex Psal. 110. deprompserat. Paulum Aposto- lum in

lum in suis dissertationibus ad hac solam & unicam normam omnia direxisse, conciones ipsius Act. 13. v. 15. & seqq. & 17. v. 2. testantur. Deniq; evincunt idem exempla Apollo. Act. 18. v. 28. & Berrhoënsium: quos in dubijs solam consuluisse scripturam, autor est Lucas Actor. 17. v. 11.

23. *Rationibus idem astruere haud est difficile. Harum ergo prima sit. Neesse est eam doctrinam sufficientem, & normam dogmatum Ecclesiasticorum esse, ad cuius normam & regulam universus orbis judicabitur in die novissimo. At scriptura sacra tunc erit norma, ad quam iudicium illud instituetur Ioh. 12. v. 48. Roman. 2. v. 16. Ergo eadem & nunc erit norma sufficiens dogmatum Ecclesiasticorum.*

24. *Altera. Si ipsi adversarij scripturam agnoscunt normam dogmatum, erit utiq; ea utriusq; partis consensu controversiarum norma, & per consequens sufficiens atq; perfecta. At verum prius. Ergo & posterius. Antecedens testimonio Pistorij Apostata manifestum evadit. Is enim in Inscriptione libri, cui titulum fecit *Wegweiser vor alle verfürte Christen* etc. disertè testatur, istam suam institutionem ex una scriptura sacra depromptam esse.*

25. *Deniq; eadem & Orthodoxorum patrum, Augustini, Hieronymi, Basilij, Cypriani & aliorum est sententia, quorū testimonia magno numero collecta peti possunt ex Actis Colloq. Ratisbon. pagin. 145. Edit. Lub.*

De Traditionibus. 26. *Facessat ergo novellum istud Papatus figmentum, de Traditionibus, quas in despectum Dei & Scripturae excogitavit Tridentina Synodus sess. 4. quasq; Apostolicarum titulo, falsò venditat Bellarminus lib. 4. de verbo DEI cap. 3. imò tanti facit, ut sine ijs scripturas sufficientes non esse, scriptitet. ibid. cap. 4.*

27. *Si enim vita & salus aeterna, iudicia & mandata DEI servantibus, & Evangelio credentibus, non vero traditiones hominum sectantibus, est promissa: utiq; Traditiones non erunt necessariae, & sine his scriptura ad salutem consequendam erit perfectissima & sufficientissima; At prius testantur dicta scriptura. Ezech. 20. v. 11, Dedi eis*

Dedi eis statuta mea, & judicia mea indicavi eis, in quibus homo, si ea fecerit, vivet. Matth. 19. v. 17. Si vis vitam ingredi, serva mandata. Marc. 16, v. 16. Qui crediderit, &c. salvus erit. Matth. 15, v. 9. Frustra me colunt, docentes doctrinas, mandata hominum. Ergo & posterius verum est.

28. Traditionum autem appellatione ea intelligunt Pontificij, quæ in Romana Ecclesia docentur & servantur, etsi nullo scripturæ testimonio nitantur: hæc enim illa ipsa esse, quæ ab Apostolis vivâ voce sine scriptis sunt tradita, & propterea eandem cum scriptis Apostolicis vim atq; auctoritatem ad salvandos homines obtinere, dicuntur: cui sententia nos dīppōndī contradicimus.

Alphons. de
Castro l. 1.
ad. her. c. 1.
Concil.
Trid. sess. 4
decr. 1.

29. Si enim alia, præter ea quæ scripta sunt, pari reverentiâ & pietatis affectu (verba sunt Concilij Trid. sess. 4) tanquam ad salutem necessaria suscipienda & veneranda sunt: Scriptura non integram Dei colendi & ad salutem perveniendi rationem explicat. At posterius asserere prohibet Religio: & cum disertis Scripturæ testimonijs sup. Th. II. annotatis, pugnat. Ergo & prius falsum erit.

30. Quid? quod negari minimè potest: per Traditiones doctrinam nequaquam purè fuisse conservatam, etiam in V. Testamento. Et sub prætextu Traditionum Apostolicarum varios abusus statim in Ecclesiam irrepsisse videre est, libr. 3. cap. 39. Actor. 15. v. 1. & 2. Thes. 2. v. 2. Ac de Papiæ memorat Eusebius, quod paradoxa quædam tanquam ex traditione D. Iohannis docuerit.

31. Inficias sanè ire non possumus, Apostolos pro temporum suorum statu traditiones quasdam non scriptas, ordini & decoro Ecclesiastico inservientes observasse: minimè tamen concedimus traditionum illarum Apostolicarum parvam esse rationem: ac ob id parvam eas cū scripturis sanctis auctoritatem habere negamus: tantum abest, ut quod de Romanæ Ecclesiæ statutis nugantur patres Tridentini, concedamus.

32. Quare frustra adversarij, Apostolorum abusi auctoritate suis traditionibus fidem facere conantur, indeq; scripturam imperfectionis & insufficientiæ nomine traducunt: Idq; maximè, cum

B decre-

decreta & traditiones illorum pro Apostolicis nos minimè agnoscamus.

Requisita
vera & A-
postolica
Traditio-
nis.

33. Ad Traditionem enim veram & Apostolicam (quam certè nos non rejicere, liquidò in conspectu Ecclesie Christi protestamur, modo aliqua talis esse demonstraretur) hæc tria requiruntur.

1. Totius Antiquitatis, & Ecclesie omnium temporum & locorum manifestus consensus. 2. Convenientia cum apertis scripturis: Apostoli enim non tradiderunt contraria ijs quæ scripserunt, sed *ὁμῶντα ταῖς γραφαῖς*. 3. Evidens ad salutem necessitas. Nequæ ulla Ecclesie obtrudi debet, cui unum ex his deest.

34. Meritò ergo vanissimas Pontificiorum traditiunculas certissimis hæc notis destitutas aversamur, & pro Satana, ejusq; vicarij Pontificis Romani ludibrijs, habendas esse censemus: libenterq; adversarijs *ἀντιτάξαι τοῖς* permittimus, ut cum aliter non velint, suo periculo, relicto scripturarum fonte vivo, traditionum lacunas turbidas consecrentur.

35. Nos verò ad Legem & Testimonium, ad Mosen Prophetas & Apostolos provocamus, inventuri ibidem abundè omnia ad salutem nostram necessaria: ut scitè etjam monet Chryssostomus Hom. 49. in cap. 14. Matth. Sciens Dominus, inquit, tantam fore confusionem rerum in novissimis diebus, ideo mandat, ut Christiani volentes firmitatem accipere rei veræ, ad nullam rem fugiant, nisi ad scripturas: alioqui si ad alia respexerint, scandalizabuntur & peribunt.

De Per-
spicuita-
te Scri-
pturæ.

36. Demonstratâ Perfectione, sequitur questio de Perspicuitate Scripturæ Sacræ, de qua itidem inter nos & Papistas controversatur. Quæsti summa hæc est. An scriptura sacra, capita doctrinæ Christianæ ad salutem scitu necessaria, ita perspicuè proponat, ut vera eorum intelligentia, per mutuam sententiarum collationem elici possit: an vero tanta ejusdem sit obscuritas, ut ad verum ejusdem sensum cognoscendum, necesse sit ad Patrum expositiones, & Romani Pontificis declarationes confugere. Nos prius asserimus. Pontificij posterius.

37. Ne

37. Ne autem simus prolixiores, unica hac ἀποδείξι ἀSSERTIONEM nostram stabilimus. Quodcunq; verbum 1. non est absconditum, sed in ore atq; animo hominum, adeoq; ante pedes situm. 2. Quod sapientiam adfert imperitis. 3. Est lucerna pedibus nostris, & lux itineri nostro. 4. Est lucerna ardens, splendens in loco obscuro. 5. Est unica regula divina veritatis: Illud, inquam, verbum per se clarum, perspicuum, & manifestum est, nec extraneo seu mutuatitio lumine Patrum, aut Doctorum, quos Pontifex approbat, indiget. At verbum Dei seu Scriptura Sacra talis est. Ergo &c.

38. Major Propositio suâ luce radiat. Minorem ergo his confirmamus testimonijs. Deut. 30, v. 11. Româ. 10, v. 8. Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non est occultum à te, sed propinquus tibi est sermo valdè in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud. Psal. 19, v. 8. Testimonium Jehovæ verax, sapientiam adferens imperito. Psal. 119, v. 130. Aditus verborum tuorum illuminat, prudentia instruit simplices, & v. 105. Lucerna est pedibus meis verbum tuum: & lux itineri meo. Proverb. 6, v. 22. Lucerna præceptum est, & doctrina lux, viaq; vita. 2. Pet. 1, v. 19. Habemus firmissimum sermonem Propheticum, cui rectè facitis, quod attendatis, velut lucerna splendenti in loco obscuro. Esa. 8, v. 20. Ad Legem & Testimonium. Luc. 16, v. 29. Habent Moesen & Prophetas, audiant illos. Gal. 6, v. 16. Quisquis secundum hunc canonem incedit, pax super illum & misericordia.

39. Nec dissentit à nobis Orthodoxa antiquitas: Vt enim infinita testimonia alia omittamus: (quæ, qui velit, cognoscat ex Coll. Ratisb. pag. 162. & seqq. edit: Lub.) placet hoc loco unius Lactantij ex lib. 6. Instit. divin. cap. 21. verba, misographis Pontificijs opponere. Num, inquit, Deus, & mentis & vocis & lingue artifex, disertè loqui non potest? Imò vero summâ providentiâ carere furo voluit ea, quæ divina sunt: ut omnes intelligerent quæ ipse omnibus loquebatur.

40. Quæ igitur quantaq; impudentia & impietas Pistorij censenda est? qui tantam scripturis obscuritatem tribuit, ut nisi ex tra-

ditionibus lux eis inferatur, intelligi non possint; sed meras esse tenebras & errores scriptitet? im Wegweiser cap. 3.

41. Fatemur sanè, & quidem haud inviti, Non renatis scripturam obscuram esse; his enim DEum hujus seculi mentem excocasse, ut non fulgeat eis illuminatio Evangelij gloriae Christi, cum Apostolo credimus, 2. Cor. 4. v. 4. Quin & ipsis renatis, multa in scripturis occurrere difficilia, adeò non negamus, ut ijs etiam quamdiu in hujus vite ergastulo versantur, obscuram & particularem, & mysteriorum divinorum cognitionem tantum competere statuamus: juxta illud ejusdem Apostoli, Ex parte cognoscimus, 1. Cor. 13. v. 9. & Christi, Non potestis portare nunc Joh. 16. v. 12.

42. Verum cum duplex rerum genus in scripturis inveniatur, Alia enim scitu omnibus ad salutem necessaria sunt, ut sunt Fidei Dogmata: Alia minus ad salutem necessaria, ut Visiones Propheticae, Chronologiae, & alia: absq; harum enim exacta cognitione multi salvati sunt & salvantur: Illa quidem nusquam ita obscure in scripturis tradita asserimus: quin homo renatus, si eas noto idiomate legat, vel recitari audiat, possit ex ijs tantum percipere, quantum ad Religionis Christianae capita discenda, & ad salutem consequendam ipsi est necessarium: aut sicubi fortè quaedam in illis occurrat obscuritas, alijs locis planissime exposita reperiantur, ut Solis ipsius radio scripta videantur, ut cum Tertulliano loquar. Firmissimum est axioma: Nullum esse religionis Christianae caput, quod non proponatur alicubi in scripturis, propria & perspicua oratione.

43. Cum his vero ita comparatum est, ut si manu quadam mentis tuae scripturarum januam pulses, & ea, quae sunt occulta, diligenter examines, paulatim incipias rationem colligere dictorum, & aperietur tibi, non ab alio, sed ab ipso Dei verbo, quia solus Dominus Jesus in Evangelio suo Prophetarum aenigmata & Legis mysteria revelavit, solus scientia clavem detulit, & dedit aperire nobis. Ambrosius in Psal. 118. serm. 8.

44. Placuit autem divinae sapientiae obscuritatibus nonnullis scripturas passim aspergere, ut 1. in ijs legendis, perscrutandis, conferendis,

vendis, diligentiam in nobis excitaret. Et ut August. sæpius dixit: In omni copia scripturarum sanctarum pascimur aperti, exerce-
mur obscuris. 2. Fastidium removeret; (facile enim fastidimus, qua
facilia sunt) 3. Ministerium docendi nobis commendaret. 4. Et in
implorando ejus auxilio de vero scripturarum sensu nobis aperi-
endo, assiduos nos haberet.

45. Patet hinc, quid de Interpretatione Scripturæ statuen- De Inter-
dum sit. Cum enim ea perfecta, clara & perspicua sit, utiq; alieno & pretatio-
adventitio lumine interpretationis Ecclesie, Conciliorum, Patrum ne Scri-
aut Doctorum, quos Pontifex approbat, ad verum ejus sensum e- pturæ.
ruendum minimè indigebit, sed ipsa per se, insito, nativo suo &
θεωπνεύσω lumine sufficiet, ad patefaciendum nobis Spiritus San-
cti sententiam, in dogmatibus de fide & moribus, adeoq; omnibus ad
salutem necessarijs.

46. Testatur hoc suo exemplo Servator noster Christus, qui
scripturas de se, suis discipulis interpretaturus, non id facit alienis
sive peregrinis, sed Spiritus Sancti verbis in scriptura ipsa proposi-
tis, Luc. 24. v. 27, 45, & 46.

47. Ita cum Satanas scripturam detruncaret, eoq; Christum
tentaturus abuteretur: ex collatione dictorum inter se, Dominus
verum sensum elicit & demonstrat; quia enim, secundum dictum
Deut. 6. v. 16. Dominus DEUS non est tentandus; Ideo verba
Psalmi 91, 11. non posse nec debere intelligi de tali aliqua actione,
quæ sit extra metas vocationis, quâ DEUS tentatur, ostendit.

48. Unde & scripturas, non decreta Ecclesie & Pontificum,
scrutari Christus jubet; Iohan. 5. v. 39. Et Paulus Timotheo præ-
cipit, ut ad veram scripturarum sententiam & intelligentiam asse-
quendam, earum lectioni attendat: h. est. piâ sedulitate eas evol-
vat, atq; inter se conferat, 1. Tim. 4, v. 13.

49. Fallunt proinde & falluntur Romanenses, dum regulam
veræ Interpretationis Scripturæ dicunt esse debere non ipsam scri-
pturam, sed sententiam & judicium Romani Pontificis, quippe qui
ontineat omnia jura in scrinio pectoris sui, ideoq; illius expositio-
nem

Bell. lib. 4.
de verb.
Dei c. 1.

nem simpliciter & absolute, tanquam canonicam, sine ulla inquisitione acceptandam esse.

50. Cui sententia præter modò allata, primum opponimus illud Apostolicum, Rom. 12, 6. Prophetia seu interpretatio fieri debet κατὰ τὴν ἀναλογία τῆς πίστεως, secundum rationem, proportionem, conformitatem fidei, h. e. perpetua & constantis doctrina divina in scripturis sacris proposita. Non vero inquit Apostolus, Prophetia sit conformis sensui Romani Pontificis.

51. Secundo loco Petri quoque auctoritatem adducimus, dicentis. Scriptura non sit ἰδίως Ἑραλώσεως: Foret autem privata Interpretationis, si ad unius Romani Pontificis iudicium, conformanda esset.

52. Non itaque immeritò summum interpretandi scripturas jus, Scriptura ipsi ac Spiritui Sancto, in ea & per eam loquenti, deferimus, atque illud ipsum à Romano Pontifice cum concilio suorum Episcoporum auferimus. Omnes enim homines sunt, ac proinde erroribus obnoxij: & Papam errare posse, imò hæreticum esse posse, ipsimet Papista fatentur. Quis ergo coget nos, ut in illorum sententia acquiescamus?

Alphons. de
Castro li. 1.
adu. heres.
cap. 1.

53. Concilijs legitimis & pijs suum honorem libenter tribuimus: ac veterum Patrum industriam, & labores in ἀναλώσει Scriptura admiramur, eorumque scripta Theologiæ studiosis diligenter evolvenda esse iudicamus: Eam tamen libertatem nobis reservantes, ut, sicubi eorum sententia cum scriptura conciliari nequeant, ab ijs ad aliam cum sacris literis consentientem liberè accedere licere putemus. Si enim Angelo aliud Evangelium prædicanti non auscultandum, multo minus in verba hominum jurare debemus. Patres autem & concilia sæpè errasse, & sacra litera, & Ecclesiæ historia luculenter docent.

Gal. 1, 8.

De Neces-
sitate
Scriptu-
ræ.

54. Superest questio de Necessitate Scripturæ Sacræ: de qua tria potissimum in controversiam vocantur. Primum enim de Necessitate Scriptionis queritur: Anne Scriptura Sacra sit necessaria: seu ut clarius dicam: Fuerit Necessarium, doctrinam

nam sacram antea quidem varijs modis traditam, & traditione
vivæ vocis propagatam, in libros tabulasq; referre?

55. Pontificij veritatis vi adacti de Veteris quidem Testamen-
ti Scriptura mandatum agnoscunt: Sed ut Evangelistæ & Apostoli
doctrinam Evangelij de Christo in literas referrent, id verò non
fuisse necessarium autumant.

56. Hinc Novi Testamenti scripturam hisce exornant Em- Bell. lib. 4.
blematis. 1. Non factum fuisse ex mandato Christi, quod Evan- de verbo
gelistæ & Apostoli quadam literis mandarint: predicare enim illos. Dei c. 3.
jussos esse Matth. 28, v. 19. Marc. 16, v. 15. non scribere. 2. Natu- Andrad.
ram verbi Evangelici non ferre, ut literis consignetur: Id enim lib. 2. def.
non tam in tabulis, quam in cordibus scribi debere: 3. Scriptionem fid. Trid.
librorum N. Testamenti non esse de Necesitate simpliciter, sed per- & Bellar.
tinere (verba Bellarmini sunt lib. 4. de verbo Dei cap. 4.) ad bene loco alleg.
esse, id est, Esse de Utilitate Ecclesia, non Necesitate.

57. Nos contra Necesariam quoq; esse N. Testamenti scriptu-
ram, non quidem Necesitate absolutâ, sed ex Hypothesi, ne quoli-
bet doctrinæ vento circumferamur, & plausible prætextu Tradi-
tionum decipiamur, per quas, teste experientia, incerta est verbi di-
vini custodia, hoc argumento evincimus.

58. Si 1. Deus expressè jussit Apostolos scribere. 2. Et genera-
tim omnes gentes docere Evangelium. 3. Et scripturam istam
omnibus hominibus commendavit: 4. Tanquam medium fidei ex-
citanda & confirmanda ad salutem eternam: Falsissima erunt ista
Pontificiorum, Thesi 56. posita assertiones, & contra sententia no-
stra de Scripturæ Necesitate verissima. At verum prius. Ergo
& posterius.

59. Assumptum his nititur fundamentis. Primò enim expres-
sum scribendi mandatum extat Apocal. 1, v. 11. Scribe, quæ vidisti,
& 2. v. 1. 8, 12, 18. & 3. v. 1. & 14, v. 13. Quod autem uni Apo-
stolo est injunctum, id ad omnes in propaganda doctrina pertinet.
2. Docere quoq; jubentur Apostoli omnes gentes Matth. 28, v. 19.
Quia autem impossibile erat Apostolis omnium locorum & atatum
gentes

gentes coram vivâ voce docere & inslituere: Christus verbis πο-
ιήσας καὶ διδάσκων Utrumq; medium doctrinae propagandæ
simul complecti voluit, prædicationem scilicet apud præsentem, &
scripturam apud absentes: alioquin non potuissent omnes ubiq; lo-
corum & temporum populi erudiri. 3. Scripturam istam omnibus
Christus ipse cõmendat, Joh. 5, v. 39. Et eum secutus Paulus Timo-
theo mandat, ut lectioni attendat: 1. Tim. 4, v. 13. Id quod de toto cor-
pore Biblico rectè intelligitur. 4. Et est medium excitandæ & confir-
mandæ fidei ad salutem æternam, Joh. 20. v. ul. Hæc scripta sunt ut
credatis. Et 1. Timoth. 4. v. 18. Attende doctrinæ; hæc enim faci-
ens, te ipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.

60. Comprobat idem suo suffragio Orthodoxa Antiquitas, ex
qua unicus nunc loquatur Augustinus. Is vero lib. 1. de consensu
Evang. cap. ultimo Quicquid, inquit, Christus de suis dictis & fa-
ctis legere nos voluit, hoc scribendum discipulis, tanquam suis ma-
nibus, IMPERAVIT.

De Le-
ctione
Scriptu-
ræ.

61. Cum autem, ut non minus eleganter, quam rectè pronuntiat
Chrysoström: data nobis sint scripturæ, non ut in libris duntaxat ha-
beamus, sed ut cordi insculpamus Optimo ordine quæstio de Neces-
sitate Lectionis sequitur: quâ quaritur, sitne Necessaria, & conse-
quenter, Num omnibus Laicis etiam, seu plebeis, sacrarum Biblio-
rum lectio sit permittenda?

62. Negativa subscribunt Pontificij, blasphemus calamo scri-
bentes, Lectionem scripturæ sacræ, non tantum non esse utilem, sed
multis modis perniciosam Ecclesiæ. Colon. Censura fol. 21. Omnibus
item Laicis (quo titulo tam Reges & Principes, quam etiam
reliquos omnes, qui non sunt Ordinis Ecclesiastici, Curia Ro-
mana indigitat.) in universum sacrarum literarum lectione
interdicere debere eos, qui salvam volunt esse religionem. Colonien.
Cens. art. 1. Siquidem Duræo Iesuita teste, promiscua fidelium
vid. Tom. 2 turbæ, dati sint non scripturarum libri, sed Pastores & Doctores. Ac
doct. Iesui. idem in Whitakerum scribit: Si Christianis omnibus, ut scripturas
pag. 401. scrutentur, à Christo dictum esse intelligis, in magno certè errore
versaris.

63. Afr-

63. *Affirmativa verò, quam nos, duce Scriptura, defendimus: nititur primò Auctoritate Christi, qui omnes absq; personarum discrimine, scripturas scrutari jubet, Jes. 5. 39. Et fratribus Epulonis, Laicis certè, mandatur, ut audiant Mosen & Prophetas: Lucae 16. v. 29. Atqui audire eos nisi in scripturis loquētes non poterant: Scripturas ergo legere hoc mandato jubentur.*

64. *Accedit deinde ipsius Dei apud Esaiam mandatum ac Pauli consensus. Sic enim Esaias, cap. 34. v. 16, ait: Requirit in libro domini & legite. Et Paulus Coloss. 3. v. 16. totam Ecclesiam & singulos in ea fideles hortatur, dent operam ut verbum Dei abundanter in illis habitet: Et de Lectione expresse inquit cap. 4, v. 16. Cum Lecta fuerit apud vos epistola hac, facite, ut & in Laodicensium Ecclesia legatur, & eam quæ ex Laodicea est, vos quoq; legatis.*

65. *Tertiò. Non sunt adimenda homini Christiano arma illa, quibus se contra Satana insultus munire debet. At verbum DEI lectum, meditatatum, auditum, est gladius ille, quo p̄i pugnāt adversus Satanam. Matth. 4. Ephes. 6, v. 16. & 17. Illud ergo non est adimendum Christianis, nec hi ab illius lectione arcendi.*

66. *Confirmant idem quartò loco exempla Veteris & Novi Testamenti. In Veteri pralucent nobis p̄i Reges, David, Salomon, Iosaphat, Iosias; &c. qui non tantum legem DEI legerunt; sed & scribendo illustrarunt: Unde & Psalmo 119. Lectionem omnibus à Necessario, Vili, jucundo, commendat David. In Novo, Eunuchus Regina Candaces etjam in itinere lectione scripturae sacrae se recreat. Act. 8, v. 28. quod & nobilissimos illos Berrhoenses factitasse testatur Lucas Act. 17. v. 11.*

67. *Eadem deniq; est patrum quoq; Orthodoxorum sententia, ex quib; Chrysostomum audiuisse sufficiat. Sic autem is Hom. 9. ad Coloss. & Homil. 13. in Iohannem: Audite, inquit, quotquot estis seculares & uxori & liberis praesitis, quomodo & vobis det in mandatis scripturas legere, nec leviter & negligenter, sed magno studio.*

68. *Duri vero objectum quod attinet, est in eo fallacia ex*
C *quasi*

De Ver-
fione
Scriptu-
rae in lin-
guas po-
pulares

quasi pugnantibus. Non enim pugnantia sunt, Doctores & libri, sed subordinata causa institutionis nostrae: idemq; DEus qui Pastores & Doctores dedit, libros quoq; scripturarum dedit: eosq; eum in finem dedit, ut & pastores eos populo proponant, & quisq; eas pro se legat assidue & scrutetur.

69. Hanc quaestionem excipit illa, qua de Necessitate Versionis sacrarum literarum agitur: Si enim legenda est Scriptura sacra à Christianis omnibus, utiq; in ea lingua legenda est, quam quisq; intelligit: Cum autem non omnes linguarum Hebraeae & Graecae, (in quibus originaliter scripti sunt libri sacri) gnari sint: non incommode quaeritur: An utile aut necessarium sit, in linguam cuiusq; gentis propriam Biblia sacra convertere?

70. Quaestionis negativam iterum sequuntur Pontificij nos affirmativam tuemur, his rationibus. Prima. Finis scriptura est, ut per eam auditam, lectam & intellectam servemur, Ioh. 20, v. 31. At legi & intelligi non potest, nisi in ea lingua extet, qua cuiq; genti nota est. Ergo ut in sua quisq; lingua eam habeat, ipsa salus postulat: & consequenter, ut vertatur necessum est.

71. Secunda. Deus Evangelium regni sui non tantum Hebraeae & Graecae lingua peritis, sed omnium linguarum populis notum esse voluit: Matth. 28, v. 19. Atqui innotescere id omnibus non posset, nisi linguam notam & usitatum proponeretur. Necessario ergo id in eam linguam transferendum, qua quisq; lecta & audita cognoscere & intelligere potest.

72. Tertia. Si Scriptura legenda est, ita certè legenda est, ut inde fructum aliquem capiamus. At si in ignota lingua legatur, nulla ejus est utilitas, 1. Cor. 14, v. 6, Si venero ad vos loquens linguis, quid vobis prodero? & v. 9, nisi manifestum sermonem dederitis quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes. In linguam ergo usitatum & notam vertenda est.

73. Quid? quod Christus ipse vernaculam linguam docuerit: Et Apostolos, Graecos & alias gentes non Hebraicam sed Graecam & cuiq; genti vernaculam linguam docuisse, historia Actorum 2. capite descri-
pta,

pta, testimonio evidentissimo comprobatur. Unde & donum variarum linguarum pro diversitate gentium ipsis donatum fuit.

74. Deniq; si nefas esset, vel unquam fuisset, scripturam linguâ vernaculâ legi, nunquam eam Hieronymus in linguam Dalmaticam, quæ ipsi patria fuit, vertisset: Nunquam Chrysostomus in Armenicam, Viphila Gothus Episcopus in linguam Gothicam, nunquam alij in alias linguas transtulissent.

Vide VVitak, de SS. quest. 2. cap. 14.

75. Verè ergo Antichristiana Tyrannis Papa est, qui legibus cavet, ne scriptura in linguas populares convertatur, nisi ab ijs, quibus ipse hoc permiserit.

76. At verò ubi tum erat. Papæ auctoritas, cum Chaldaica, Syriaca, Arabica, Græca, aliæq; versiones, quas partim ante, partim ipsis Apostolorum temporibus factas esse docti statuunt, lucem aspicerent? Frustra ergo ad Pontificis auctoritatem, quæ tum adhuc nulla erat, provocant Romanenses: & principij petitione incantos fallunt, ad Pontificis auctoritatem, maximè controversam, hac in causa respicientes.

77. Etsi vero versionum in linguas populares hinc pateat cum Utilitas tum Necessitas: nullam tamen earum per se divinam auctoritatem habere statuimus, nisi quatenus originali linguæ Scripturæ sacre, quæ vel Hebræa est in Veteri, vel Græca in Novo Testamento, respondeat.

78. Unde, quid de questione inter nos quoq; & adversarios Pontificios controversa, Vtrum vetus & vulgata versio latina sit authentica, statuendum sit, haud est obscurum.

De Vulgata Versio, ne Latina

79. Vulgatam autem versionem latinam appellamus, quæ adhuc extat, & in usu est: quæq; alias Hieronymi dicitur: quamvis ob multos magnosq; errores, Hieronymo linguæ Hebrææ peritissimo, tota ascribi non posse videatur.

80. Hanc vero Synodus Tridentina autoritate plusquam prætoriam decernit esse authenticam: hoc est, tanta auctoritatis, ut nemo illam in publicis lectionibus rejicere quovis præ-

Sessione 4. decreto 2.

textu audeat, & præsumat idemq; operosè astruere conatur Bellarminus lib. 2: de Verbo DEI cap. 10.

81. Cui sententia nos sequentes rationes opponimus. Prima. Si Hieronymus ipse, qui auctor putatur editionis latina, eam multis in locis à vero aberrare, nec satis in omnibus exactam & elaboratam esse, professus est, pro authentica sanè haberi nequit. At verum prius. Ergo & posterius. Minoris veritas ex præfat. Hieronymi in libros Salomonis manifesta est: ubi suam istam interpretationem vocat, opus tridui: & proæmio in Ecclesiasten ipse testatur, magis se 70. interpretum versionem (quam fontibus non undiquaq; congruere certum est,) quam Hebraicam veritatem, secutum esse.

82. Secunda. In quo sunt multi errores, id authenticum esse nequit. In vulgata translatione latina sunt multi errores. Ergo &c. Minoris probatio proluxa petatur ex Chemnitij parte prima Examinis, sub titulo de Verf. Script. & Hunnij examine prima controversia Bellarm. lib. 2. cap. 13. item Wtakeri, de Script. Sac. quæstion. 2. cap. 10, 11, & 12.

83. Tertia. Si vulgata editio Latina ex Hebræa & Græca Scriptura corrigenda, & examinanda est, non potest esse authentica. Sed est examinanda & corrigenda. Ergo &c. De Majoris certitudine nemo sane mentis dubitat: neq; enim id authenticum esse potest, cujus fides ex alio examinanda est. Minor cum patrum testimonijs, tum ipsorum Pontificiorum concessione clara est.

84. Patrum sententia videantur apud Augustinum lib. 2. de doctrina Christi. cap. 12. & 15. & lib. 15. de Civit. Dei cap. 13. Hieronymum item in Epistola ad Suniam & Fretellam, & in Epist. ad Marcellam.

85. Ex pontificijs non immeritò adducimus primò Gratianum distinct. 9. c. ut veterum; &c ita consistentem. Ut veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est; ita novorum veritas, Græci sermonis normam desiderat. Secundo, Lajolane gentis Hy-

tis Hyperasisten. Bellarminum lib. 2. de verbo Dei cap. 11. concedentem, Latinos codices ex Hebrais fontibus corrigendos esse, cum videlicet culpâ librariorum sunt corrupti; cum sibi contradicunt: & cum ambiguum vel incertam sententiam continent.

Quâ ratione & Latina editioni omnem penitus auctoritatem derogat, & Patribus Concilij Tridentini fadè contradicit.

SOLI DEO GLORIA.

Ad Dn. M. Iohannem Wec-
cium Respondentem,

Ecclesiæ Neophanienfis in Hadeleria Pastorem
designatum.

E Sto, Sui a fremat, neget, & pleno ore recla-
Obijciens Papæ dogmata ficta sui: (met,
Hæc immota manent fidei fundamina nostra,
Quæ posuit summus constituitq; Deus.
Et clarè monstrant quæ sit divina voluntas,
Et fugienda monent, & facienda docent.
Discite mortales venerari sacra Jehova:
Hinc etenim vobis, vita, salusq; fluunt.

C 3

Sis fe-

*Sis felix igitur qui pectore & ore fateris,
WECCEI, qua clarè sacra statuta jubent.
Perge bonis a vibus constanter ea ipsa tueri,
Atq; sonare pio pectore, voce piâ.
Optatas postquam sospes perveneris oras,
Quò te Fata vocant, gloria quo ve Dei.
Sic tibi crescet honos, sic premia larga manebüt,
Ut tibi in Cælo qua Deus ipse dabit.*

M. Michael Grassovius Hamburg.

A L I U D.

PRincipium vera nobis prelustre salutis
Contigit, hoc nullo est fas temerare modo.
Lucida nimirum supremi oracla Jehova,
Immota cunctis accipienda fide.
Sunt homini illa Dei constanti Marte tuenda,
Proq; illis firmo standum animo, atq; pede.
Sed velut Athletes tutâ prodire palastrâ
Assolet, & pugna se parat ante truci:
Seria sic qui vult quondam certamina inire,
Atq; hostes contra figere ritè pedem:

Se rectè

*Se rectè exercet securâ à cade palæstrâ,
Hostica amicorum tela videtq̃ manu.
Sic prævisa minus tentatum tela cruentant,
Sic contra ille et jam rectius arma gerit!
Nunc ergo hoc iterû quod prodis sine Magister,
Pugnandi contra das specimenq̃ foras:
Laudo equidẽ, atq̃ tuo fausta incrementa laborâ
Opto, & victrices in feriendo manus.
Sic benè oves pascas, sic pelles fortiter ursos,
Quam nunc jussus adis, in statione, VALE.*

Iohannes Vatkius Pom.

F I N I S.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

63. *Affirmativa verò, quam nos, duce Scribitur primò Auctoritate Christi, qui omnes a discrimine, scripturas scrutari jubet, Jof. 5. 39. & Laicis certè, mandatur, ut audiant Mofen & T. v. 29. Atqui audire eos nisi in scripturis loquète pturas ergo legere hoc mandato jubentur.*

64. *Accedit deinde ipsius Dei apud Esa Pauli consensus. Sic enim Esaias, cap. 34. v. 16, a domini & legite. Et Paulus Coloss. 3. v. 16. tota gulos in ea fideles hortatur, dent operam ut ver ter in illis habitet: Et de Lectione expresse inq. LECTA fuerit apud vos epistola hac, facite, ut Ecclesia legatur, & eam qua ex Laodicea est*

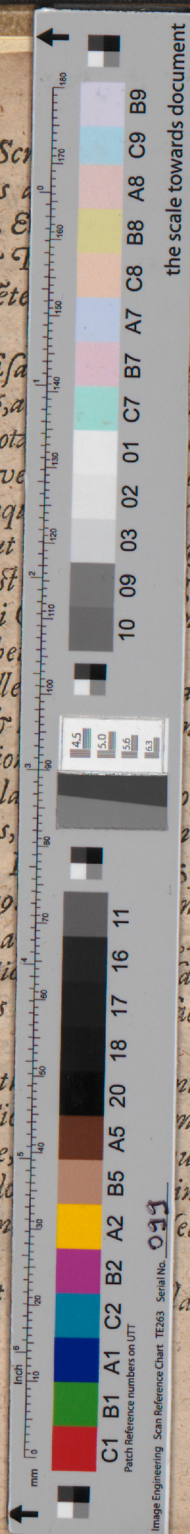
65. *Tertiò. Non sunt adimenda homini quibus se contra Satanæ insultus munire debe lectum, meditatam, auditum, est gladius ille verus Satanam. Matth. 4. Ephes. 6. v. 16. & adimendum Christianis, nec hi ab illius lectio.*

66. *Confirmant idem quarto loco exempla stamenti. In Veteri pralucent nobis pij Reges, saphat, Iofias; &c. qui non tantum legem scribendo illustrarunt: Unde & Psalmo 119. à Necessario, Vili, jucundo, commendat Da chus Reginae Candaces etiam in itinere lectio recreat. Act. 8. v. 28. quod & nobilissimos illos testatur Lucas Act. 17. v. 11.*

67. *Eadem deniq; est patrum quoq; Orti ex quib Chrysoftomum audivisse sufficiat. Sic Coloss. & Homil. 13. in Iohannem: Audite, seculares & uxori & liberis præstis, quomodo datis scripturas legere, nec leviter & n gno studio.*

68. *Durai vero objectum quod atinet*

*imus:
um di
lonis,
ca 16.
t: Scri
um ac
n libro
& sin
ndan
. Cum
sum
atis.
na illa,
DEI
ant ad
non est
vi Te
pon, Io
sed &
mibus
Eunu
acra se
ctitasse
tentia,
m. 9. ad
uot estis
in man
ed ma
lacia ex
quase*

the scale towards document